

Helmet-kirjastojen käytösääntöjen päivitys ja maksu noutamattomista varauksista

350/12.03.02/2014, 736/02.05.00/2014

KULTV 16.12.2020 § 48

Lisätiedot:

kirjastonjohtaja Piritta Numminen, puh. 050 411 6514
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Yleisistä kirjastoista annetun lain (29.12.2016/1492 14 §:n) mukaan kunta voi hyväksyä yleisen kirjaston käytösäännöt, joilla edistetään kirjaston sisäistä järjestystä, turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Käytösäännöissä voidaan antaa määräyksiä kirjaston tilojen ja omaisuuden käytön ohella kirjastoaineiston lainaamisesta, varaamisesta, palauttamisesta ja palauttamisen määräajoista sekä lainauskiellosta, kirjaston käyttökiellosta ja maksuista.

Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkien kirjastojen yhteinen kirjastojärjestelmä ja sen edellyttämät yhteiset toimintatavat ovat mahdollisia vain yhteisten, saman sisältöisten käytösääntöjen avulla.

Käytösääntöjen tekstiä on päivitetty eräpäivämuistutuksiin, varausilmoitukseen sekä varausten itsepalvelunoutoon liittyen. Tekstimuokkauksilla ei ole vaikutusta kirjaston nykyiseen käyttöön.

Lisäksi esitetään otettavaksi käyttöön maksu noutamattomista varauksista. Alle 18-vuotiaiden ja joustoasiakkaiden varaamasta ja lainaamasta aineistosta ei mene noutamattoman varauksen maksua eikä myöhästymismaksua. Vuonna 2020 käyttöön otetulla joustoasiakkuudella tarkoitetaan tilannetta, jolloin asiakas valtuuttaa jonkun muun hoitamaan kirjastoasioinnin puolestaan silloin kun hänellä itsellään on jokin este henkilökohtaiselle kirjastokäynnille. Maksun osalta päivitetään Helmet-kirjastojen käytösääntöjen lisäksi Laina-ajat ja maksut -liite sekä Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen hinnasto 2021.

Näillä käytösäännöillä kumotaan 1.3.2018 voimaan tulleet käytösäännöt. Nämä käytösäännöt tulevat voimaan 1.2.2021 ja ovat voimassa toistaiseksi. Irtisanomisaika on kuusi (6) kuukautta.

Maksu noutamattomista varauksista

Varaamisen suosio kirjastoaineiston käyttötapana kasvaa, ja varauksia käsitellään Helmet-kaupungeissa yli 2,8 miljoonaa kappaletta vuosittain. Varausmäärän kasvaessa myös kirjastoista noutamatta jäävien varausten määrä kasvaa. Helmet-kaupungeissa keskimäärin 14 % varauksista eli vuositasolla yhteensä noin 400 000 kappaletta jää noutamatta. Tämä hidastaa kysytyn aineiston kiertonopeutta, pidentää varausjonoja ja heikentää asiakkaiden kirjastokokemusta koko alueella.

Suomen yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) mukaisesti kirjastojen peruspalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia. Lain 12 §:n mukaan kunta voi periä maksun mm. myöhässä palautetusta aineistosta ja varatun aineis-

ton noutamatta jättämisestä.

Suurimmassa osassa Suomen kunnista on otettu käyttöön maksu noutamattomista varauksista. Asiakas välttyy maksulta noutamalla varauksensa määräajassa tai peruuttamalla varauksen. Asiakas voi myös lukita vasta jonnassa olevan varauksen esimerkiksi lomansa ajaksi. Maksu ei ole vähentänyt varaamisen suosiota.

Koska Helmet-järjestelmä ja -asiakkuus ovat seutuyhteisiä, myös maksun tulee olla seututasoinen. Kaikkien Helmet-kaupunkien päätöksentekoon tuodaan päätösesitys, jonka mukaan otetaan käyttöön yhden euron (1 €) suuruinen maksu, mikäli asiakas ei nouda varaustaan noutoilmoituksessa mainittuna määräaikana. Maksua ei määrätä lapsiasiakkaille, kotipalvelun asiakkaille, joustoasiakkaille eikä yhteisöasiakkaille kuten kouluille ja päiväkodeille. Noutamattoman varauksen maksu tallentuu asiakkaan tietoihin Helmet-järjestelmässä, ja sen voi maksaa verkkomaksuna tai kirjastossa asioidessaan samoin kuin myöhästymismaksut.

Ehdotetun maksun suuruus on suhteessa muiden isojen kuntien vastaaviin maksuihin, jotka vaihtelevat 1–2 euron välillä (esimerkiksi Joensuussa, Oulussa ja Pirkanmaan PIKI-kirjastoissa 1 euro; Jyväskylässä, Kuopiossa, Rovaniemellä ja Varsinais-Suomen VASKI-kirjastoissa 2 euroa).

Maksun ensisijaisena tavoitteena on kannustaa asiakkaat huolehtimaan varaustensa noudosta tai peruuttamisesta aineiston kierron ja varausjonojen nopeuttamiseksi. Samalla henkilöstön työaikaa vapautuu noutamattomien varausten käsittelylogistiikasta muihin tehtäviin. Maksun käyttöönotto lisää myös kirjastojen maksutuloja. Suhteutettuna vuoden 2019 noutamattomien varausten määrään uuden maksun arvioitu tuotto on Helsingissä noin 120 000 euroa, Espoossa 40 000 euroa, Vantaalla 22 000 euroa ja Kauniaisissa 2 000 euroa. Laskelma perustuu oletamaan, että maksun käyttöönoton jälkeen varausmäärät säilyvät ennallaan ja noin puolet nykyisestä määrästä eli 7 % varauksista jää edelleen noutamatta.

Helsinki, Espoo ja Vantaa ovat tehneet vastaavat päätökset lautakuntakouksissaan joulukuun alussa.

Liitteet:

1. Helmet-kirjastojen käytösäännöt
2. Helmet-kirjastojen laina-ajat ja maksut
3. Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen hinnasto 2021

Oheismateriaali: Muutokset Helmet-kirjastojen käytösääntöihin

Sivistystoimenjohtaja:

Kulttuurivaliokunta vahvistaa Helmet-kirjastojen päivitettyt käytösäännöt käytettäväksi Kauniaisten kaupunginkirjastossa 1.2.2021 alkaen. Käytösäännöt ovat voimassa toistaiseksi. Irtisanomisaika on kuusi (6) kuukautta.

Kulttuurivaliokunta päättää ottaa käyttöön yhden euron (1€) suuruisen maksun noutamattomasta varauksesta. Maksua ei määrätä lapsiasiakkaille, kotipalvelun asiakkaille, joustoasiakkaille eikä yhteisöasiakkaille kuten

kouluille ja päiväkodeille. Maksu päivitetään Helmet-kirjastojen käyttösääntöjen Laina-ajat ja maksut -liitteeseen sekä Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen hinnastoon 2021 ja otetaan käyttöön aikaisintaan 1.2.2021.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.